

2010-10-25

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
GENERALINĖ PROKURATŪRA**

Lietuvos Respublikos Seimo narei
Agnei Zuokienei

2010-10-22 Nr. *14.2.-18033*
Į 2010-10-06 Nr. 251

**DĖL ES PASIŪLYMO (BRIUSELIS, 2010.3.29, KOM(2010)94 GALUTINIS, 2010/0064
(COD)) ĮGYVENDINIMO NACIONALINĖJE TEISĖJE**

Generalinė prokuratūra susipažino su Seimo narės Agnės Zuokienės pateiktu ES Pasiūlymu „EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija, kuria panaikinamas Pamatinis sprendimas 2004/68/TVR“ (Briuselis, 2010.3.29, KOM(2010)94 galutinis, 2010/0064 (COD)) (toliau – Pasiūlymas) įgyvendinimo nacionalinėje teisėje. Teikiame tokias pastabas ir pasiūlymus.

1. Dėl Pasiūlymo 19 straipsnio, skirto vaikų aukų dalyvavimo baudžiamuosiuose tyrimuose ir baudžiamosiose bylose reguliavimui, nuostatų įgyvendinimo pažymime, kad šiuo metu Lietuvoje yra pakankama norminė bazė, išskyrus Pasiūlymo 19 straipsnio 2 punkte išdėstytą reikalavimą apie tai, kad „Valstybės narės užtikrina, kad vaikai aukos galėtų gauti nemokamas teisinės konsultacijas ir galėtų naudotis nemokamo teisinio atstovavimo paslaugomis, be kita ko, kai reikalaujama atlyginti žalą“.

Šiame punkte išdėstytų nuostatų įgyvendinimui būtina papildyti Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 55 straipsnį nuostata, kuri įpareigotų ikiteisminio tyrimo pareigūną ar prokurorą priimti nutarimą, teismą – nutartį dėl įgaliotojo atstovo dalyvavimo procese teikti teisinę pagalbą vaikui aukai ir ginti jo teises bei teisėtus interesus. Be to, reikėtų papildyti Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 12 straipsnyje išvardintų asmenų, turinčių teisę gauti antrinę teisinę pagalbą neatsižvelgiant į turtą ir pajamas, sąrašą vaikais aukomis. Atsižvelgiant į tai, kad nacionalinėje teisėje nėra apibrėžta **vaiko aukos** sąvoka, pildant paminėtus įstatymus reikėtų vartoti vaiko aukos sąvokos atitikmenį.

2. BPK 186 straipsnyje įtvirtintos nuostatos dėl nepilnamečio liudytojo ir nukentėjusiojo apklausos susijusios su nukentėjusiųjų ar liudytojų apklausomis, šios nuostatos taip pat taikomos apklausiant nukentėjusiuosius nuo nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui. Įstatyme numatyta, kad nepilnametis būtų apklausiamas ne daugiau kaip vieną kartą, apklausti nepilnametį padeda psichologas, daromas vaizdo ir garso įrašas.

3. Manome, kad Baudžiamojo proceso kodekso normų, reguliuojančių nepilnamečių nukentėjusiųjų ar liudytojų apklausas, iš esmės pakanka, tačiau šiuo metu nėra galimybės tinkamai ir operatyviai organizuoti apklausas, kadangi trūksta kvalifikuotų psichologų, galinčių padėti apklausti nukentėjusįjį, ypač nukentėjusį nuo seksualinės prievartos.

Šiuo metu apklausti jaunesnius kaip aštuoniolikos metų nukentėjusiuosius ir liudytojus padeda nevyriausybinės organizacijos - viešosios įstaigos „Paramos vaikams centras“ psichologė, kuri dirba viena ir per savaitę gali atlikti tik 4 apklausas (du kartus per savaitę po dvi apklausas). Tai yra nepakankamas psichologų, galinčių kvalifikuotai apklausti nukentėjusįjį (dažniausiai nuo seksualinės prievartos) skaičius. Ikiteisminio tyrimo metu prokurorai kreipiasi į Pedagogines psichologines tarnybas, prašydami padėti tinkamai apklausti nukentėjusįjį ar liudytoją, tačiau

tarnybos psichologai nėra pasirengę atlikti tokias užduotis, jie neturi specialių (tame tarpe ir teisinių) žinių ir įgūdžių tai atlikti.

4. Pažymime, kad laikinai einantis generalinio prokuroro pareigas Raimondas Petrauskas 2010 m. balandžio 20 d. raštu Nr. 17.2-7009 kreipėsi į Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetą, Vyriausybę, Socialinės apsaugos ir darbo ministeriją, Teisingumo ministeriją, Vidaus reikalų ministeriją, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigą, Teisėjų tarybą dėl kvalifikuotų psichologų dalyvavimo baudžiamajame procese, kai nuo nusikalstamų veikų nukentčia nepilnamečiai.

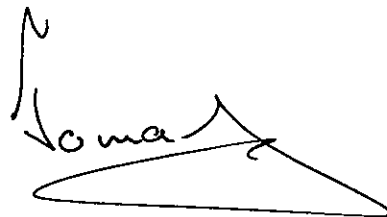
Po diskusijų buvo pritarta nuomonei, kad tikslingiausia psichologų, galinčių padėti tinkamai apklausti nukentėjusįjį, liudytoją ar įtariamąjį, taip pat padėsiančių sprendžiant civilinėse bylose išskylančius vaiko gyvenamosios vietos nustatymo ar kitus klausimus, etatus steigti prie apygardų teismų.

Įsteigus psichologų etatus prie apygardų teismų, kur jau yra įsteigti vaikų apklausos kambariai, būtų sudaryta galimybė operatyviau apklausti nukentėjusiuosius ir liudytojus. Tokias apklausas pagal BPK 186 straipsnio nuostatas atlieka ikiteisminio tyrimo teisėjas, todėl būtų galimybė užtikrinti kokybišką apklausą, kuri būtų įrašyta naudojant vaizdo ir garso įrašymo priemones bei naudojama teisme. Tokiu būdu užtikrinama nuostata, kad jaunesni kaip aštuoniolikos metų liudytojas ir nukentėjusysis į teisiamąjį posėdį kviečiami tik išimtiniais atvejais.

Nacionalinė teismų administracija apskaičiavo lėšų, reikalingų papildomų psichologų pareigybių įsteigimui apygardų teismuose 2011 metams poreikį, kurį svarstė Teisėjų taryba 2010-09-24 posėdyje ir pritarė, kad penkiuose apygardų teismuose būtų įsteigta po vieną psichologo pareigybę (valstybės tarnautojo - vyriausiojo specialisto pareigybė). Teismams reikėtų papildomai skirti 300 tūkstančių litų minėtų specialistų darbo vietų penkių apygardų teismuose įsteigimui, iš jų 200 tūkstančių litų darbo užmokesčiui. Šį pasiūlymą Ministro pirmininko kanclerio pirmasis pavaduotojas G. Kazakevičius pateikė Teisingumo ir Finansų ministerijoms.

5. Dėl Pasiūlymo 19 straipsnio 5 punkto pažymime, kad BPK 9 straipsnyje įtvirtinta nuostata, kurioje nurodyta, jog leidžiama neviešai nagrinėti teisme bylas dėl nusikalstamų veikų, kuriomis kaltinami jaunesni kaip aštuoniolikos metų asmenys, nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui bylas, taip pat kitas bylas, kai siekiama užkirsti kelią paskelbti žinias apie privatų proceso dalyvių gyvenimą arba kai apklausiamas liudytojas ar nukentėjusysis, kuriems taikomas anonimiškumas.

Generalinio prokuroro pavaduotojas

Tomas Staniulis